

својој националној масар и несавршеном, талино слобода, да нева
 једно оправдан. Рада тога је данас повик на рад, на ситан
 нег нас све учини бечка влада и други.

Народна ће несрећа очекивати помоћ и спас од другог, и
 сретити руке. То је крајњи политички либерализам — она не-
 сретна вјера у покрет.

Домашњом овом општем назору о народном раду наводи Ма-
 сарић приватне директиве политичког рада.

Политичка самосталност народа треба да је осигурана јаком
 и систематском унутрашњом политичком, нарочито савршенством
 грађанских слобода, и напредности друштвених уређаја.

Помоћ с поља, нарочито традиционална вјера свих Словена
 у бабушки и досада проповиједани политички панславизам празан
 је и неоправдан, културна словенска узајамност, појачана радом
 на економском пољу једино је могућа и без великих запрека из-
 ведива.

Социјално питање није само питање радничко или тежачко.

Оно није питање класе и сталежа, него питање свију. Дати
 радницима или тежачима извјесно изборно право само је дјеме-
 зично и негативно ријешење питања, а ова се питања морају
 рјешавати потпуно и позитивно, а то за Масарића значи освије-
 стити даве и загријати срца свију, значи моћ духа над матери-
 јалом, објектама самољубља.

Овакви су проблеми питање морала — неморала, питања
 насила и активности хуманости. (С. О. 223).

Мали народ, па икако био политички самосталан, мора свој
 политички програм, да оснива на широком програму културном.
 Иначе је његова политичка самосталност само форма и политичко
 средство јачега сусједа.

Ради тога у народном раду има мјеста сваком, народни рад
 не познаје скокова ни чудотвораца.

Владимир Андрић.

Наш званични језик.

Ми, који смо свјесни оне лијепе традиције о добрим осигу-
 рама нашега дијалекта, традиције, која се датира од неколико
 стотина година (од времена Рундулића и Ђона Воје Палиотића),
 изражене јасно и прецизно у Вуковој реченици: „Српски се го-
 вори најчистије и најправлије у Херцеговини и у Бисни“,
 толико јакој стана нама са неустрним националним осјећањима
 локалног патриотизма и љубави, са болем и са отвореном гле-

dlavo, kako se taj naš lijepi jezik krivari, kvari i naskrađuje sa onog mјesta odakle bi trebao da ima najviše zaštite i pomoći, sa zvaničnih i javnih tribina, u zvaničnom stilu novina, zanova, objava i naređaba. И то се квари тако и толико, да постаје веки језик, истина с нашим гласовима, али без нашег духа, неки ускљени, натегнути, шарени језик који ће да личи наглаској торби натрпаној свим и ничим, и постати омиозан примјер за далеко неко повољење, вако се и нешто најљенше и најчистије да помутити бескрајним и неспријеченим убризгавањем злата. Ми бисмо, можда, остали равнодушни на те појаве, да су оне код неког појединца и да су случајне, али овако, кад знамо, да те појаве могу имати рђавих посљедица и довести наш свијет, нарочито средњи staleж, толико склон оном тешком злу, да све што чује и види у виших од себе држи за неоспорно добро и паметно, до потпуне подивљалости укуса и до губљења осјећаја за елементарне особине свог материјег језика, ми морамо нарочито дигнути глас кад говоримо о томе и изјесне наше примједбе подвући што јаче. Јер те појаве бивају све чешће и зло од њих све опасније. Ја сам се чудом чудно, каквих све ствари, нарочито из судских уреда, није ушло у наш свијет и међу сељаке и одомаћило се тамо дугом праксом, ствари накараних и немогућих просто.

Процес стварања нашег званичног језика врло је прост. Странци, који су научили наш језик, у главном лексикални двоњегов, и наши људи, Срби и Хрвати, већином из Старе Границе, који су знали њемачки језик и присвојили онај његов јединствени крој реченица, писали су за наш свијет према њемачким оригиналним текстовима или потпуно у духу њихову, ред по ред, став по став, не осјећајући танчина ни оних сунтилних особина наших и не кушајући никад да ван себе контролишу разумљивост свота текста. Гдје им се није нашла ријеч, која би одговарала даном појму, они су без оклијевања, по начину загребачком, ковали нове ријечи, немогуће и јединствене са своје неспретности и паразитности. И тако су онда из уреда у уред ишли узори и прилазе се новотарије, а званични лист их широко и популарисао, не кушајући никад да васпитава у обратном правцу; шта више, он је у изјесним стварима ишао даље од њих.

Ми ћемо постаћи, само ради примјера, неколико по њемачком улашних званичних objava; даље неколико карактеристичних проба званичног стила и, најзад, за углед неколико нованих створених објаве и примљених из Загреба. Да тако на примјерима њерних и тачних покажемо како се све у нас може да више и докле се додјерало тим начином.

Bei der am 1. Mai 1910 vorgenommenen fünfzehnten Verlosung der von der Landesverwaltung Bosniens und der Herzegovina auf Grund der Gesetze vom 8. Juli 1895 (R. g. Bl. Nr. 95, beziehungsweise ungarischer Gesetzartikel XXXVIII ex 1895) in Nominalbeträge von 24 Millionen Kronen emittierten Obligationen der mit 4% verzinslichen Landes-Anleihe für Bosnien und Herzegovina aus dem Jahre 1895 sind folgende Obligationsserien mit den nachbenannten Titres gezogen worden, und zwar.

Dienstvergehen werden mit Disziplinarstrafen geahndet. Diese sind: 1. Schriftlicher Verweis; 2. strafweise Transferierung a) mit teilweiser, b) mit gänzlicher Entziehung der Übersiedlungsgelder; 3. Besoldungsabzug durch 3 bis 9 Monate im Betrage bis zu 25 Prozent der Bezüge; 4. Aufschub der Vorrückung in die höhere Gehaltsstufe bis zu 3 Jahren; 5. Versetzung in eine Dienststelle geringerer Diätenklasse; 6. strafweise Versetzung in den Ruhestand ohne oder mit Verminderung der normal mässigen Pension um 10 bis 50 Prozent; 7. Entlassung.

Der Dienstgeber, der von der früheren Verdingung des von ihm aufgenommenen Dienstboten wusste, kann gleichfalls in eine angemessene Strafe verfallen werden und verliert den Anspruch auf die geleistete Angabe, welche vom Dienstboten zu Gunsten des

Prä die 18. aprila 1910. predloženo petnaestom izvlačenju od zemaljske uprave Bosne i Hercegovine na temelju zakona od 25. juna 1895. (R. g. Bl. br. 95, odnosno ugarski zakonski članak XXXVIII. od 1895.) u nominalnom iznosu od 24 miliona kruna emitovanih obligacija sa 4% ukupnog domaćeg zajma za Bosnu i Hercegovinu od 1895. izvučene su ove serije obligacija sa nižje spomenutim titresima i to. (Car. List, br. 108, 1910).

Ovakvi službeni prestupci progone se disciplinarnim kaznama. Disciplinarne kazne su: 1. pisмени ukor; 2. premještenje kazne radi: a) uz djelomično, b) posvemašnje uskraćenje preselbenih pristojbi; 3. sniženje plaće kroz tri mjeseca do devet mjeseci u iznosu do 25 postotaka; 4. odgoda promaknuća u viši razred za do 3 godine; 5. povrata u niži razred; 6. umirovljenje kazne radi bez smanjenja otpadajuće mirovine ili uz smanjenje otpadajuće mirovine ili uz smanjenje iste za 10 do 50 postotaka; 7. otpust iz službe.

(Izveštaj o upravi Bosne i Hercegovine 1907., str. 8.)

Службоданац, који је знао за пријављено оканарење пада такођер под примјерну казну и губи право на дану казну, коју службеник у корист градење сиромашне благајне повратио имаје. Тко заведе службеника, да не ступи у службу, за коју се је оканаре-

städtlichen Armeekorps rückert
 wozel wird. Wer einen Dienst-
 boten verleitet, den Dienst, zu
 dem er sich verdingen hat, nicht
 anzutreten, oder einen angetre-
 teten Dienst ohne gehörige Kün-
 digung zu verlassen, unterliegt
 einer angemessenen Strafe und
 haftet für den Schaden, der dem
 Dienstgeber hieraus erwächst.

Или:

Diese gezogenen Obligationen
 werden vom 1. Juli 1910. ange-
 fangen eingelöst werden.

Или чисто у њемачком духу:

Укупне радње имаду се од чврстог запнеца камена и према
 начртима које ће се примаоцу истога ~~влада~~ ~~приложити~~,
 извести.

(Сар. Лист, бр. 89. 1910.)

Цијене за возињу и пртљагу налазе се у свеопћем возном
 цјенику и у на свакој станици навјешеној свржаљци на
 возну цијену и пртљагу.

(Сар. Лист, бр. 106. 1910.)

Ако се ови захтјеви не испуне, онда пољски зуб не ће
 нише у стању бити да ~~подупре~~ ~~владу~~.

(Сар. Лист, бр. 91. 1910.)

Истрага против ње због журне сумње сукривце у зло-
 чину и лажну свиједочењу наставиће се на слободној бази.

(Сар. Лист, бр. 104. 1910.)

У име грчкога краља отворио народну скупштину, што су
 хришћански нар. посланици пропратили клицањем на уједи-
 њење са Грчком.

(Сар. Лист, бр. 110. 1910.)

Атентаторка је 20 година стара раденица једне штап-
 парије.

(Сар. Лист, бр. 110. 1910.)

Ова наредба ступа са даном проглашења у кријевост.

(Сар. Лист, бр. 89. 1910.)

Гроф Андраши обавјестио је предсједника оид. народне
 странке рада, да није у положају, да прими каменовски мандат
 на сабор.

(Сар. Лист, бр. 110. 1910.)

Сличних пријора као би се скупити вољни и конференци
 број, читана Јерма кључа, ако хоћете. Јер та писма у њемачком
 духу, са објавом рођеница у партиципе и развијаном дуги

рало нар да остави наступљану
 службу без редовитог одиша,
 подржан је пријерној казни и
 Јамчи на штету крае то гини-
 дару проуароковану.

(Приремена служински ред,
 Мостар 1900, стр. 19-20.)

... se običajnom izjavom da se finitini glagoli guraju
 da se, sa bukvalno prevedenom i okatnom frazeologijom prošla
 su nam takvo u običaj, da nam više ne može biti čudo, kad
 kažemo u ozbiljnom listu i ovakih stavova:

„Ц. гр. подопријордно министарство је дозволило градској
 општини у Инсбруку, да после изведене, прописале наградне
 укљоније јавне кланице свије увозити говеда за клане и свиње
 за клане на незаражених општина због окужена вагда затворених
 подручја у царевинском вијећу заступљених краљевина и земља,
 као и увоз за клане одређених свиња без обзира на живу те-
 жину истих на незаражених, као и због свињске куге и прутаста
 црвена вјетра вагда затворених подручја Босне и Херцеговине
 у означену кланицу на скорашње клане под ветеринарским
 надзором“.

(Сар. Лист, бр. 104. 1910.)

Код особног воза број 6 од Брода до Сарајева искочила је у
 суботи у 9 сати прије подне локомотива у близини станице Усора (9)
 за једном ошвином из трачница ушљед прегажења једне краве.
 Особни је воз настао, после закашњења од 1½ сата, са
 другом локомотивом вођњу у Сарајево.

(Већ. Сарај. Лист, бр. 92. 1910.)

Задњих дана развијела се вијест о слабости султана. По
 званичном изјавијању султан болује на желуцу, али при
 свем томе рјешава државне послове.

(Сар. Лист, бр. 89. 1910.)

Све те погрешке, међу тим, дале су се избјећи само с нешто
 више пажње и са осјећањем за дух српског језика. Узмемо ли
 на који од наведених пријера можемо видјети, да се они даду
 лако исправити и да не мора бити никакве тежкоће казати то
 чисто и лијепо српски. Ми ћемо то покушати са неким, не из-
 јенајући ни мало садржај текста.

Задњих дана развијела се вијест о слабости султановој. По
 званичном изјавијању султан пати од стомака, али ипак рјешава
 државне послове. — Или: Атенаторка има двадесет година и
 разлица је једне штампарије. — Или: Ова ће наредба вриједити
 од овог дана, кад се прогласи. — Или: Ове извучене облигације
 плаће да се откупљују од 18. јуна 1910.

Пето ствар није и не може бити овако једноставна и проста
 дјелица, који често пута не знају ни обичних облика, који врло
 често не знају ни како се што пише, ни како што има да гласи
 у нашем језику. Бесмислено је тражити познавање тачних је-
 зика од оних, који могу да напишу: овиме уз овојем (у једном
 листу депрета, Сар. Лист, бр. 101), Зубци, (бр. 101), на обичје
 стране (бр. 101), свијема (бр. 105), на подјези велика крета

(бр. 108), паравује (бр. 89), у Бањулуци (бр. 89), отицајућим путним престојбама (бр. 89), на уштитије (бр. 88), оскудијавајуће породице (бр. 92), сликотини (бр. 104), оће (бр. 104), шрилоћу (бр. 104), војени (бр. 104), пријавила га је матер Милка (бр. 104), у гостионици Анке Голоман (бр. 104), својем амадару (бр. 110), ладати пуца (бр. 110), није могла даље ићи нити се нога држати (бр. 110), одраслијема (бр. 110), ноће устанки (бр. 119), аировргана (бр. 91), потребштине (бр. 92), поцјеронику Мустафа (ћирилицом и латиницом) еф. Сефићу (бр. 106), подјелене (бр. 92) и т. д.

Један нарочит, комичан и ошаран у исто пријеме, специјалитет нашег званичног језика то су његове многе кованице. Кованице оне врсте, која је тако честа у Загребу, одакле, у главном прелазе и нама, гдје је логика потпуно отсутна и гдје мало дала аналогна послаује њихове примјере неспорно апсурдним. У њихове случајена, — може се готово без устезања рећи: сасвим, — кованице хрватске нијесу ништа друго, него дословни, буквални, пријеводи с немачкога: с неким именицама, пријевима и глаголима, чак и са неким приједлозима и приловима. Као на примјер: неопазно — unbemerkt; утјеловљење — Inkorporierung; изградња — Ausbau; успједила — erfolgte; творио напаст — tätlich angreifen; потчиновници — Unterbeamten; намјештеник — Angestellter; четиринедјелни — vierwöchentlich; ухаћеник — Gefangener; потезати робу — die Ware beziehen; укњижба — Einbuchung; мирозв — Nachruf; (према серенади): поднесак — Vortrag; благовољење — Wohlwollen; обдржавати — abhalten; новоградња — Neubau; одејести — absteigen; чедоморка — die Kindermörderin; било би пожељно — es wäre wünschenswert, и слично. Све су то примјери на већ наведених бројева „Сарај. Листа“ и „Веч. Сарај. Листа“. Чудновато је и занимљиво, с коликом се пистрајношћу држе и шире неке од тих ријечи и неке друге, оскудне логиком, сличне њима по својој какофонији и по неспретном изгледу своме. Чудновато је, како многи од њих, што их употребљавају, кад већ не осјећају неспретност њихових кованица и сложеница, не осјећају бар њихову логичку немогућност. Нијемци неће никад да кажу за полицаје коњанике нешто, као: окољени, (него веле просто berittene) осјећајући како је то нелогична кованица. Јер како би рекли за оне, што јашу на деви, на мазги или на бициклу? Логично је, кад Нијемци кажу за балон Luftschiff за разлику од обичне лабо Schiff; али је нелогично кад ми кажемо аракоплон, јер нити обичну лабу ловећемо пловом нити би по аналогји икад могло замислити народну ријеч: водоплов. Нијемци кажу да

Itzenhaus: kuća za luđake, a to je po pojmu parazito i po zakonima njihovih složenih riječi pravilno, ali je glupo i nelogično, kad mi pišu umobolnica (Sar. List, br. 110. 1910.; Bošnjak za 1910., str. 77), tu prije svega po jezičnim zakonima loše sklopljenu riječ i drugo prema pojmu, koji treba da izrazi, nepotpunu.

Ali konstatujući zlo mi ne smijemo da ostanemo samo pri tome. Osjeđajući ga mi treba svakako da tražimo načina da mu staveno na put. I to čim prije i čim bolje, dok se zlo može da osjeti kao takvo i dok nije ušlo potpuno u krv i naviku. Јаван од начина биће јавна контрола критике на све званичне публикације и у том правцу; потребно обраћање пажње заинтересованим на ствари и појаве, којима се с извјесном савјесношћу може избјећи. А други, много успјешнији, има да буде у рационалном васпитању дјеце у језику у основним и средњим школама, са развијањем смисла за стил и њепоте израза, с потребном савјесношћу у наглашавању и тражењу; јасности и природности. Нарочито одређивати за то лектуру донета класичних и узорних ствари. Наравно да би то било немогуће са нашим досадашњим школским књигама, чији је језик немудри, а примјери банални и незгодни, и са оним сколастичним конзерватизмом старих школа, који мјесто живости, непосредности и свјештине у мислима и језику, тражи формуле закључака и мишљење по калупу хрија. Нико се, то је јасно, на тај начин, није научио да мисли и да пише. За језик се мора имати осјећања, а оно се мора васпитавати и развијати. Али ништо не на примјерима: Петра Прерадовића, Јосипа Томића, Августа Шеное и других, чији језик не значи много, на тим примјерима, који данас у нашим уџбеницима превлађују, него на језику Вука и Даничића и на стилу Љубомира Недића, Богдана Поповића, Слободана Јовановића и Јована Скерлића. Ако ишта то ће моћи да сузбједе овај штетни утисак, који данас врши овај комбиновани и шарени језик наш, и да облагороди инстинктивне добре особине нашег матерњег језика, који нам је овдје толико свез и дјен и који, без сумње, заслужује да се истакне као најљепши.

Владимир Чоровић.